

Anna-Karin Drake
Telefon: 010-22 50 445
anna-karin.drake@lansstyrelsen.se

Finansdepartementet
fi.remissvar@regeringskansliet.se

Wille Kyrk
Telefon: 010-22 50 527
wilhelm.kyrk@lansstyrelsen.se

Remissvar över betänkandet Staten och betalningarna (SOU 2023:16), er beteckning: Fi2023/01259

Länsstyrelsen i Dalarnas län delar i stort utredningens beskrivning på hur betalningsmarknaden ser, dess utveckling och hur den fungerar idag.

Med utgångspunkt i länsstyrelsernas uppdrag, enligt förordning (2017:869) och regleringsbrev, att bevaka tillgången till grundläggande betaltjänster samt vid behov genomföra stöd- och utvecklingsinsatser i syfte att förbättra tillgången, lämnar Länsstyrelsen i Dalarnas följande synpunkter.

Kopplat till utredningens förslag om att stärka statens roll på betalningsmarknaden, ser Länsstyrelsen i Dalarnas län gärna att ett förtydligande i förordning (2017:869) om bevakning av grundläggande betaltjänster att detta även omfattar tillgången till betaltjänster *under kris och höjd beredskap*.

Siffran för nedanstående rubriker avser ett givet kapitel i betänkandet.

3. Statens roll på betalningsmarknaden

Länsstyrelsen i Dalarnas län delar uppfattningen om att den ständiga förändringen på betalningsmarknaden i form av ökad digitalisering inneburit, och kommer fortsatt innebära, ett ökat utanförskap för vissa grupper i samhället. Det är därför av stor vikt att statliga insatser fortsätter riktas på länsnivå där de gör störst nytta. För att nå största möjliga effekt bör samverkan mellan staten, privata företag och civilsamhället stärkas ytterligare.

Vidare delar vi uppfattningen att utvecklingen på betalningsmarknaden också ställer krav på samhällets kontinuitetsplanering och förmåga att hantera avvikelser i exempelvis digital driftsäkerhet.

Länsstyrelsen i Dalarnas län delar uppfattningen att statens roll på betalningsmarknaden bör förtydligas och stärkas för att tjänsterna framgent ska fortsätta vara effektiva, tillgängliga och säkra. Vi upplever idag att det saknas en klar rollfördelning.

Marknadens aktörer bör även framgent ha ansvaret att utföra samhällsviktig betalningsverksamhet. Det är dock helt centralt att staten ställer relevanta och tydliga krav på aktörer som utför samhällsviktig verksamhet, så att så kallad ”cherry picking” inte leder till att vissa tjänster eller vissa geografiska områden inte får tillgång till samhällsviktiga tjänster.

4. Utvecklingen på betalningsmarknaden i Sverige

Länsstyrelsen i Dalarnas län instämmer i utredningens förslag gällande dels vikten av en statlig e-legitimation på högsta säkerhetsnivå, dels behovet av en statlig utredning om en statlig e-legitimations utformning.

5. Allas möjligheter att betala och tillgången till betaltjänster

Länsstyrelsen i Dalarnas län bedömer att tillgången till grundläggande betaltjänster varierar, både beroende av möjlighet och förmåga att använda sig av digitala tjänster samt av var användaren befinner sig rent geografiskt.

Med bakgrund i ovanstående, delar vi utredningens uppfattning att det är statens ansvar att stödja tillgången till grundläggande betaltjänster, för att nå målet som beslutades när Svensk Kassaservice utvecklades (år 2008).

Länsstyrelsen bifaller förslaget i betänkandet att målet ändras från nuvarande ”tillgång till grundläggande betaltjänster till rimliga priser” till ”alla i Sverige ska ha möjlighet att göra betalningar till rimliga kostnader.”. I och med detta ändras också begreppet ”tillgång till grundläggande betaltjänster” till ”allas möjligheter att göra betalningar”.

Länsstyrelsen i Dalarnas län anser att det i utredningen inte beskrivs korrekt hur uppföljningen av målet går till. Länsstyrelsernas uppdrag styrs av förordningen om bevakning av grundläggande betaltjänster, SFS

2017:869, samt av länsstyrelsens regleringsbrev. I betänkandet framgår det inte att det är länsstyrelserna som har uppdraget och ansvaret att *bedöma* hur tillgången till tjänsterna ser ut, och om det motsvarar samhällets behov. Det regionala underlaget sammanställs av Länsstyrelsen i Dalarnas län som har det samordnande ansvaret, i en årlig bevakningsrapport som presenteras för departementet den 1 december varje år. Eventuellt kommande förslag måste ta hänsyn till att det är länsstyrelserna som gör bedömningen, hur tillgången ser ut i landet när det gäller grundläggande betaltjänster.

Länsstyrelsen i Dalarnas län delar utredningens uppfattning att en breddning av de statliga insatserna och en tydligare roll- och ansvarsfördelning bör göras samt att en utökning av resurserna krävs för detta. Det ny-formulerade målet ska styras av länsstyrelsernas instruktioner, regleringsbrev och föreskrifter. Inriktningen för de statliga insatserna bör innefatta punkterna nedan. Vi anser att länsstyrelserna fortsatt är bäst skickade att ha bevakningsuppdraget och att det bör samordnas nationellt av Länsstyrelsen i Dalarnas län. Länsstyrelsen i Dalarnas län har idag det samordnande uppdraget och har därmed både rutiner och kompetens och kan med fördel därför fortsatt ansvara för detta:

- Stödja digitalt exkluderade personer
- Att fortsatt bevaka samt bedöma tillgången av grundläggande betaltjänster samt vid behov bevilja ekonomiskt stöd
- Underlätta användandet av e-legitimation
- Bevaka och stödja beredskapsaspekter inom betaltjänstområdet
- Främja innovationer för ökad tillgänglighet
- Underlätta kontanthantering för samhällsviktiga aktörer på landsbygden

Länsstyrelsen i Dalarnas län gör en annan bedömning än PTS av det som utredningen skriver att PTS rapporterar om, ”att räkningsbetalningar över disk är en tjänst som snarare bedöms komplettera andra betalningssätt än att utgöra huvudsakligt sätt att betala. Tjänsten kan till

exempel användas vid betalningar då användaren vill ha manuell hjälp". Det har i vår nationella bevakning framkommit att detta är det enda sätt som finns för att göra en räkningsbetalning för de personer som av olika anledningar saknar bankkonto, och därmed helt saknar andra digitala alternativ. Utredningen uppmärksammar detta problem.

I kapitlet 5.2.2 skriver utredningen "att i de flesta ICA-butiker går det att göra kontanta uttag eller insättningar på bankkonto (förutsatt att personen har ett betalkort)". Länsstyrelsen vill framhålla att det bör påpekas att detta endast gäller kunder i Swedbank som innehar ett betalkort, samt kunder i ICA-banken. Det kan annars bli missvisande när man bedömer tillgången till kontanttjänster i landet.

Utöver förslaget gällande apotekens skyldighet att ta emot kontanter för receptlagda mediciner anser Länsstyrelsen i Dalarnas län att staten via länsstyrelserna bör utse beredskapspunkter med utgångspunkt från norsk Merkur-modell. Där anses vissa strategiskt viktiga servicepunkter på landsbygden ha ett samhällsintresse utifrån beredskapsperspektiv.

6. Tillgång till konto för betaltjänster

Länsstyrelsen i Dalarnas län styrker utredningens förslag gällande att kreditinstituten bör få ett lagstadgat krav gällande statistik för antalet ansökningar, öppnade, nekade eller uppsagda betalkonton med grundläggande funktioner. Avsaknad av denna gör det svårt för lagstiftaren, myndigheter, kreditinstituten själva och allmänheten att få en uppfattning om problemets omfattning. Kreditinstitut har inte rätt att neka eller säga upp ett konto på premisserna dålig ekonomi eller avsaknad av svenskt personnummer, och vi anser det vara viktigt för kreditinstituten att åberopa särskilda skäl, inte minst med tanke på privata aktörers avtalsfrihet och att det ska finnas utrymme i de fall det är påkallat men ej faller inom de första fyra punkterna i kapitlet 4a §9 betaltjänstlagen (uppsägning av betalkonto).

Vidare delar vi uppfattningen att det i grunden en tolkningsfråga och tillämpningsproblem och inte lagstiftningsfråga och således anser vi att begreppet "särskilda skäl" bör stå kvar i dess nuvarande form. Vår erfarenhet är att man bör vara försiktig med att exemplifiera "särskilda skäl" med för mycket redogörelse och exempel då sådant innehåll har en förmåga att bli inaktuell över tiden. Vi ser i stället att ett riktigt förstasteg är att införa krav på statistik. Utredningen resonerar väl om varför så är fallet.

Vidare delar Länsstyrelsen i Dalarnas län de krav som förs fram i utredningen för att säkerställa att betalkonto med grundläggande funktioner inte sägs upp opå kallat, och att det är rimligt att ställa krav på att kreditinstituten i varje enskilt fall genomför en noggrann prövning av om en uppsägning är en rimlig, och nödvändig åtgärd i förhållande till den faktiska risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Slutligen anser vi att skälet till uppsägning eller nekande av betalkonto ska ske på sådant sätt att det finns möjlighet för personen i fråga att överklaga beslutet.

Vi delar synen på att kreditinstitut bör i större utsträckning än i nuläget erbjuda betalkonto med ett mer begränsat tjänsteutbud än de grundläggande funktioner som stadgas i 4 a kap. betaltjänstlagen (ett lågriskkonto), om risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism i det enskilda fallet bedöms vara för hög, i stället för att vägra tillgång till betalkonto med grundläggande funktioner.

7. Konsumentens ställning på den digitala betalningsmarknaden

Länsstyrelsen i Dalarnas län delar utredningens bild att det generellt sätt råder en konsumentvänlig och innovativ inställning på betalningsmarknaden som för digitalt delaktiga innebär att möjligheterna är stora att snabbt och enkelt kunna hantera sina vardagsärenden på minuten, dygnet runt. Detta innebär samtidigt att om man som individ eller grupp redan står långt ifrån den digitala delaktigheten riskerar man för varje år som går att hamna alltjämt längre bort.

Det är också viktigt att understryka att det så kallade digitala utanförskapet sannolikt inte kommer växa bort med de äldre generationerna då yngre personer som idag är digitalt delaktiga och ser det som en självklarhet senare i livet kan hamna i digitalt utanförskap på grund av sjukdom eller funktionsnedsättningar. Det kommer sannolikt alltid finnas grupper av människor i samhället som kommer ha svårt att använda digitala betaltjänster av olika anledningar, även om de idag kan det.

Vidare ställer vi oss positiva till utredningens förslag till att utreda vidare om att betalningar och konsumtionskrediter bör ingå som en uttrycklig del av undervisningen i privatekonomi samt att Finansinspektionen i en årlig rapport till regeringen ska redovisa insatser och resultat vad avser arbetet med finansiell folkbildning.

8. Tillit och integritet på den digitala betalningsmarknaden med mera.

Länsstyrelsen Dalarna delar uppfattningen att det är av stor vikt att en statlig e-legitimation på högsta säkerhetsnivå införs så snart det är möjligt. Vidare delar vi uppfattningen att en aktör utsedd av regeringen bör genomföra en översyn av tillsynsansvaret för e-legitimationer och betrodda tjänster för att uppnå en mer samlad, tydlig och ändamålsenlig tillsynsstruktur.

11. Civil beredskap inom ekosystemet för betalningar

Allas möjlighet att kunna göra betalningar är centralt för ett fungerande samhälle och för samhällets motståndskraft när det utsätts för större fredstida krissituationer eller vid höjd beredskap. Privatpersoner, företag och ideella organisationer ska kunna göra betalningar även när betalningsinfrastrukturen utsätts för stora påfrestningar, som till exempel när det inte finns fungerande elförsörjning eller elektroniska kommunikationer. Länsstyrelsen vill särskilt framhålla vikten av digital säkerhet och driftssäkerhet samt kontantförsörjning i glesbygd också när samhället utsätts för påfrestningar.

Det bör även vara möjligt för befolkningen att få tag i livsnödvändiga varor som läkemedel, livsmedel och drivmedel. Detta understryker vikten av att näringsidkare ska acceptera flera betalningssätt. Det är också av största vikt att staten vidtar åtgärder för att möjliggöra digitala betalningar offline.

Mot den bakgrunden tillstyrker länsstyrelsen utredningens förslag om att utsträcka bemyndigandet i 39 kap. 10 § skatteförfarandelagen (2011:1244) till att även avse möjligheten för Skatteverket att besluta om undantag från skyldigheter som gäller kassaregister i händelse av en fredstida krissituation eller höjd beredskap. Länsstyrelsen i Dalarnas län föreslår att ett sådant undantag även bör gälla för näringsidkare och föreningar som är verksamma på platser där el och/eller uppkoppling saknas, även om det inte är en samhällsstörning.

Slutligen vill länsstyrelsen understryka behovet av att regeringen gör en samlad översyn av hur staten kan säkerställa att utbetalningar av sociala förmåner upprätthålls så långt som möjligt vid fredstida krissituationer och höjd beredskap, vilket lyfts fram av utredningen. En sådan översyn bör, i likhet med vad utredningen skriver, även inkludera regleringen i lagen om betalningsväsendet under krigsförhållanden.

12. Cybersäkerhet i betalningsekosystemet

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att det är viktigt att arbetet med att förstärka cybersäkerheten i det finansiella systemet fortsätter och intensifieras och vill särskilt lyfta fram behovet av ett helhetsperspektiv på betalningssystemet. Staten bör säkerställa en effektiv reglering och tillsyn av samtliga företag som tillhandahåller system och tjänster som är kritiska för betalningskedjan, vilket också påtalats av utredningen.

17. Statens betalningar

Privatpersoner är beroende av utbetalningar från staten. Bland mottagarna av sociala förmåner finns personer som lever med små marginaler och försenade eller uteblivna betalningar kan därför få stora negativa konsekvenser för levnadsvillkoren. Även företag och organisationer kan drabbas av felaktiga, försenade eller uteblivna betalningar.

Länsstyrelsen välkomnar därför utredningens förslag om att i betalningsförordningen ska det införas en bestämmelse om utbetalning av ersättning från statliga myndigheter till enskilda. Myndigheter som kan komma att omfattas av föreskrifterna är Arbetsförmedlingen, CSN, Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och Skatteverket. Av bestämmelsen ska det framgå att utbetalning av ersättning ska göras till den enskildes bankkonto. För det fall myndigheten saknar uppgifter om bankkonto ska utbetalning till en fysisk person ske via laddningsbara korttjänster i enlighet med ramavtal Riksgälden ingår för statens räkning, eller annan för behovet likvärdig tjänst. Först om betalning inte kan göras på något av dessa sätt eller om det är fråga om en enstaka utbetalning av ett lägre belopp får utbetalning göras genom utbetalningsavier, checkar, postanvisningar eller motsvarande.

Med anledning av det växande problemet med personer som nekas öppna bankkonto ser vi att förslaget hanteras skyndsamt.

Författningsförslag

Kopplat till utredningens förslag om att stärka statens roll på betalningsmarknaden, ser Länsstyrelsen i Dalarnas län gärna att ett förtydligande i förordning (2017:869) om bevakning av grundläggande

betaltjänster till att även innefatta bevakning av tillgången till betaltjänster *under kris och höjd beredskap*. Detta för att bevaka om arbetet inom det nya civila beredskapssystemet kan hantera sårbarheten och bidra till en ökad motståndskraft i den finansiella sektorn.

Länsstyrelsen i Dalarnas län föreslår ändring i förordning (2017:869) enligt följande: länsstyrelserna ska bevaka att det finns grundläggande betaltjänster som motsvarar samhällets behov i *fredstid, inför och vid fredstida kriser samt inför och vid höjd beredskap*. Om det i länet finns organ med uppgift att svara för frågor om regional tillväxt, ska bevakningen ske i samverkan med dessa organ.

Detta förtydligande behöver även göras i förordning (2007:951) med instruktion för Post- och telestyrelsen avsnitt grundläggande betaltjänster 6 a § för att möjliggöra stöd- och utvecklingsinsatser kopplat till kris och höjd beredskap.

Länsstyrelsen i Dalarnas län föreslår ändring i förordningen enligt följande: Post- och telestyrelsen ska främja de regionala stöd- och utvecklingsinsatser som länsstyrelserna genomför för att trygga tillgången till grundläggande betaltjänster i *fredstid, inför och vid fredstida kriser samt inför och vid höjd beredskap*, på de orter och den landsbygd där behovet av tjänsterna inte tillgodoses av marknaden. Förordning (2016:1262).

Beslutande

Beslutet har fattats av landshövding Helena Höij, med nationella samordnare Anna-Karin Drake och Wilhelm Kyrk som föredragande.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Så här hanterar Länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa finns på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.